

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 21 februari 1941 kl. 7 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 18 juni 1937 (nr 382) om barnbidrag, m. m.

Genom en den 20 december 1940 dagtecknad proposition, nr 22, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) **L a g**

**angående ändrad lydelse av 12 § lagen den 18 juni 1937
(nr 382) om barnbidrag.**

Härigenom förordnas, att 12 § lagen den 18 juni 1937 om barnbidrag skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

12 §.

Barnbidrag utgår — — — eller straffanstalt.

Under tid då barn från viss ort, vilka under löpande kalenderår fylla lägst sju och högst fjorton år, på grund av åläggande eller uppmaning, som avses i 3 § förordningen om utrymningshjälp, uppehålla sig å annan ort, utgår ej barnbidrag till barn i angivna ålder, vilka äro från förstnämnda ort. Vad nu sagts gäller dock ej, därest den, till vilken barnbidraget skolat utbetalas, genom anmälan hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt, där han vistas, gör sannolikt, att barnet ej åtnjuter utrymningshjälp. Finnes på grund av sådan anmälan barnbidraget böra utgå, skall pensionsnämndens ordförande därom omedelbart underrätta pensionsstyrelsen.

Barnbidrag, som — — — om fattigvården.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningsamling.

2) **Lag****angående ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1937 (nr 383)
om förskottering av underhållsbidrag till barn.**

Härigenom förordnas, att 4 § 1 mom. samt 6, 9 och 21 §§ lagen den 18 juni 1937 om förskottering av underhållsbidrag till barn skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

4 §.

1 mom. Bidragsförskott utgår — — — — —
— — — däröver ytterligare . . 120 » 150 » 180 »

Uppgår på grund av stadgandet i 4 mom. första stycket andelen av bidragsförskott, som bestämmes gemensamt för två eller flera barn, för något eller några av dem till lägre belopp än den å barnet eller barnen efter huvudtalet belöpande andelen av det belopp, varmed enligt första stycket av förevarande moment bidragsförskottet utgår, skall skillnaden tillgodoräknas övriga barn, därvid dock icke något av barnen må erhålla högre belopp än som skulle hava utgått till barnet, därest bidragsförskottet ej bestämts gemensamt.

För tiden — — — 60 kronor.

Överstiger moderns — — — sådant barn.

6 §.

Ansökning om bidragsförskott göres hos ordföranden i vederbörande barnavårdsnämnd av barnets moder eller, där särskilt förordnad förmyndare finnes, av denne. Ansökning må göras jämväl av barnavårdsman, därest sådan förordnats för barnet.

Ansökning, som — — — förtrogna personer.

Vid ansökningen — — — för barnavårdsnämnden.

9 §.

Bidragsförskott beviljas — — — förskottet söktes.

För tid — — — icke bidragsförskott.

Under tid då barn från viss ort, vilka under löpande kalenderår fylla lägst sju och högst fjorton år, på grund av åläggande eller uppmaning, som avses i 3 § förordningen om utrymningshjälp, uppehålla sig å annan ort, utgår ej bidragsförskott till barn i angivna ålder, vilka äro från förstnämnda ort. Vad nu sagts gäller dock ej, därest den, till vilken bidragsförskottet skolat utbetalas, genom anmälan hos ordföranden i den barnavårdsnämnd, som beviljat bidragsförskottet, gör sannolikt, att barnet ej åtnjuter utrymningshjälp. Sådant anmälan må ock göras hos ordföranden i annan barnavårdsnämnd, och har denne att om han på grund av den gjorda anmälan finner bidragsförskottet böra utgå därom omedelbart underrätta ordföranden i den barnavårdsnämnd, som beviljat bidragsförskottet.

Bidragsförskott, som — — — om fattigvården.

21 §.

Gottgörelse av statsverket för utgivna bidragsförskott sökes av barnavårdsnämnden hos länsstyrelsen. Ansökning, avseende nämndens kostnader under visst kalenderår, skall göras före utgången av kalenderåret näst efter det, då förskottet utgivits. Konungen må dock, när skäl därtill äro, förordna, att ansökning skall av länsstyrelsen upptagas till prövning, ändå att den göres senare.

Vid ansökningen — — — anledningen härtill.

De under — — — barnavårdsnämndens ordförande.

Sedan länsstyrelsen — — — beviljat belopp.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

3) F ö r o r d n i n g

angående ändrad lydelse av 24 § förordningen den 13 april 1940
(nr 215) om utrymningshjälp.

Härigenom förordnas, att 24 § förordningen den 13 april 1940 om utrymningshjälp skall erhålla följande ändrade lydelse:

24 §.

Ersättningen för utrymningshjälp till barn tillhörande utrymd skolklass utgår med 70 öre för dag. Beloppet erlægges månadsvis i efterskott. Kan den underhållsskyldige icke fullgöra sin betalningsskyldighet, må den i 31 § angivna nämnden på ansökan helt eller delvis meddela honom befrielse därifrån; vid prövning av sådan ansökan skall vad i 23 § tredje stycket stadgas äga motsvarande tillämpning. I fråga om barn, för vilket i händelse utrymning ej ägt rum barnbidrag eller bidragsförskott skolat utgå, skall sådan befrielse utan särskild ansökan meddelas den underhållsskyldige, dock att beträffande barn, för vilket bidragsförskott skolat utgå, vad nu sagts ej gäller barnets fader eller, där barnet adopterats av makar, mannen.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för dessa förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

I fråga om den av statsmakterna år 1937 genomförda lagstiftningen om barnbidrag och om förskottering av underhållsbidrag till barn hava vid skilda tid-

punkter framkommit önskemål om vissa smärre justeringar, föranledda antingen av vunna erfarenheter under lagstiftningens tillämpningstid eller av nytillkommen lagstiftning. Ett antal sådana spörsmål har upptagits till behandling i den föreliggande propositionen.

I. **Ändringar i barnbidrags- och bidragsförskottslagarna, föranledda av utrymningshjälpsförordningen.**

Gällande författningsbestämmelser.

Förordningen om utrymningshjälp.

Enligt förordningen den 13 april 1940 (nr 215) om utrymningshjälp må, då luftskyddsort eller annat område utrymmes i anledning av krig eller krigsfara, utrymningshjälp i enlighet med bestämmelserna i förordningen beredas genom statens försorg. Utrymningshjälpen utgår in natura (*naturahjälp*) eller kontant (*kontanthjälp*) till den, vilken tillhör befolkningsgrupp, som av myndighet blivit i vederbörlig ordning ålagd eller uppmanad att i anledning av utrymningen bortflytta till annan kommun (1 och 3 §§).

Utrymningshjälp må meddelas allenast i den mån den hjälpsökande kan antagas sakna tillgång till bestridande av utgifterna för det eller de ändamål, som genom den sökta utrymningshjälpen skall tillgodoses, eller efter utgivande helt eller delvis av kostnaderna härför komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina (4 §). Vid ansökan om utrymningshjälp skall i följd härav fogas en på heder och samvete avgiven deklaration rörande sökandens ekonomiska förhållanden. Ansökningen skall såsom regel ske hos kommunal inkvarteringsnämnd i den ort, dit bortflyttningen skett (15 §). Utbetalningen av meddelad utrymningshjälp sker också genom denna nämnds försorg.

Från principen om medellöshet såsom förutsättning för erhållande av utrymningshjälp finnas emellertid vissa undantag. Det viktigaste av dessa avser barn tillhörande utrymd skolklass. Enligt de anvisningar, som ligga till grund för planläggning och organiserande av utrymning, är i fråga om huvuddelen av skolbarnen utrymningen avsedd att ske, förutom medelst enskild bortflyttning genom föräldrarnas försorg, genom kollektiv utflyttning av skolklasser, för vilka resa, inkvartering och förplägnad ordnas genom myndigheternas försorg.

För den utrymningshjälp, som lämnas barn tillhörande utrymd skolklass, åligger ersättningsskyldighet enligt förordningen om utrymningshjälp barnets föräldrar eller adoptant. Ersättningsskyldigheten må ej göras gällande, därest den, mot vilken anspråket riktas, kan antagas sakna eller genom ersättningsskyldighetens utkrävande komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina (23 §). Ersättningsskyldigheten för utrymningshjälp till barn tillhörande utrymd skolklass utgår med 70 öre för dag. Beloppet erlägges månadsvis i efterskott. Kan den underhållsskyldige icke fullgöra denna betalningsskyldighet, må på ansökan befrielse helt eller delvis därifrån meddelas honom (24 §).

Lagarna om barnbidrag och om bidragsförskott.

I propositionen finnes å sid. 6—8 en utförlig redogörelse för de bestämmelser i de ifrågavarande lagarna, som i detta sammanhang äro av intresse. Till denna redogörelse får utskottet hänvisa.

Pensionsstyrelsens framställning.

Enär utrymningshjälp utgår till barn tillhörande utrymd skolklass oberoende av behovsprövning, kan det komma att inträffa, att utrymningshjälp meddelas barn, som under utrymningstiden äro i annan form tillförsäkrade bidrag genom det allmännas försorg till sitt uppehälle. Uppenbarligen kan detta medföra icke önskvärda konsekvenser. I den mån det i annan form än såsom utrymningshjälp utgående bidraget icke användes till fullgörande av den enligt utrymningshjälpförordningen föreliggande ersättningsskyldigheten, medför nämligen anordningen, att det allmänna åsamkas icke nödvändiga utgifter.

Nu nämnda förhållande har i ett speciellt hänseende — nämligen såvitt angår barnbidrag — uppmärksammats av *pensionsstyrelsen*, som i skrivelse till Kungl. Maj:t den 1 juni 1940 hemställt, att möjlighet måtte beredas styrelsen att underlåta utbetalning av barnbidrag för tid, under vilken barn tillhörande utrymd skolklass åtnjuter utrymningshjälp.

I sin framställning anför pensionsstyrelsen:

Man torde kunna utgå ifrån, att om barnbidrag i vanlig ordning utbetalas till barnets förmyndare även för tid, under vilken utrymningshjälp utgår, förmyndaren i ett stort antal fall icke kommer att handhava barnbidraget på ett sådant sätt, att han blir i stånd att fullgöra sin ersättningsskyldighet för utrymningshjälp till barnet. Det missförhållandet kommer då att inträffa, att staten utbetalar barnbidrag för barnet samtidigt som staten i annan ordning lämnar detta full försörjning. Uppkomsten av sådant missförhållande har för normala förhållanden förebyggts genom en föreskrift i 12 § första stycket lagen om barnbidrag, att barnbidrag icke skall utgå för tid, under vilken barn är intaget å allmän uppfostringsanstalt eller straffanstalt.

Missförhållandet torde i nu förevarande fall kunna hindras att uppkomma på två sätt. Med stöd av en något vid tillämpning av 10 § lagen om barnbidrag torde pensionsstyrelsen kunna utbetala barnbidraget till vederbörande inkvarteringsnämnd eller annan, som kan tillse, att bidraget kommer att användas till bekostande av utrymningshjälpen. Detta tillvägagångssätt skulle emellertid föranleda uppdelning av barnbidragsbeloppen och därmed ett för pensionsstyrelsen mycket betungande arbete. Styrelsen får därför avstyrka, att detsamma kommer till användning. Styrelsen vill i stället föreslå, att styrelsen erhåller möjlighet att icke utbetala barnbidrag för tid, under vilken barn tillhörande utrymd skolklass åtnjuter utrymningshjälp. Samtidigt bör i tillämpningsbestämmelser till förordningen om utrymningshjälp föreskrivas, att vid uppgörandet av den i 33 § förordningen omförmälda ersättningslängden skall iakttagas, att ersättningsskyldighet för utrymningshjälp icke föreligger, då barnet eljest under ifrågavarande tid helt eller delvis skulle erhållit sin försörjning genom barnbidrag. Vilket sätt som väljes måste pensionsstyrelsen så snabbt som möjligt erhålla kännedom om samtliga fall, då utrymningshjälp av förevarande slag meddelats barn, för vilka barnbidrag utgår. Detta torde enklast kunna ske genom att styrelsen erhåller avskrift av de i 33 § förordningen om utrymningshjälp omförmälda uppgifterna rörande med-

delad utrymningshjälp. Styrelsen utgår härvid från att dessa uppgifter komma att innehålla barnens fullständiga namn och födelsedata. Härom kommer styrelsen att underrätta utrymningskommissionen.

Över pensionsstyrelsens framställning hava *yttranden* avgivits av *statens utrymningskommission, socialstyrelsen, statskontoret* samt *svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet*.

Statens utrymningskommission ansluter sig till pensionsstyrelsens förslag, att möjlighet beredes styrelsen att helt underlåta utbetalning av barnbidrag till barn, som i anledning av utrymning vistas å skolbarnsinternat. Kommissionen framhåller, att ett sådant förfarande visserligen torde, därest särskilda föreskrifter icke givas härom, medföra, att statsverket i viss utsträckning går miste om den del av barnbidraget, som tillskjutes av kommunerna. Då det syntes komma att röra sig om relativt obetydliga belopp och den av pensionsstyrelsen föreslagna lösningen bäst tillgodosåge det oavvisliga kravet på största möjliga förenkling av förfarandet för meddelande av samhällshjälp under utrymning, syntes nämnda lösning avgjort vara att föredraga framför utvägen att utbetala barnbidraget till vederbörande inkvarteringsnämnd eller annan, som kunde tillse, att bidraget komme till användning för bekostande av den barnet meddelade utrymningshjälpen. Beträffande sättet för genomförande av den av kommissionen förordade anordningen anföres i yttrandet:

Med hänsyn till den förvirring, som vid utrymning kan befaras komma att åtminstone för någon tid härska inom vissa delar av landet och den synnerligen stora arbetsböda, som kommer att åvila de lokala inkvarteringsorganen, torde uppgifter om de barn, som omhändertagits av utrymningsmyndigheterna, icke alltid kunna tillställas pensionsstyrelsen med önskvärd skyndsamhet. I detta hänseende är också att beakta, att uppgifter komma att erfordras för ett mycket stort antal barn, ett antal, som under vissa förhållanden kan beräknas komma att överstiga 100,000. Då flertalet barn i åldern 9—14 år kunna förväntas bli omhändertagna å skolbarnsinternat, synes det därför utrymningskommissionen icke kunna föranleda allvarligare erinringar om styrelsen erhöile befogenhet att vid utrymning upphöra med utbetalning av barnbidrag för samtliga å ort som skall utrymmas boende barn i åldern 9—14 år, intill dess vederbörande förmyndare på lämpligt sätt styrkt, att barnet icke bortflyttat till internat utan till enskild inkvartering.

Utrymningskommissionen har från pensionsstyrelsen inhämtat, att denna anordning icke skulle medföra absolut säkerhet för att samtliga barnbidrag för barn, som vistas å skolbarnsinternat, vid utrymning skulle bli spärrade. I de fall då barnet vistades å ort, som bleve föremål för utrymning, men bidraget utbetalades till förmyndare å annan ort skulle nämligen bidraget kunna komma att fortfarande utbetalas. Antalet dylika fall torde dock icke komma att bli stort.

Utrymningskommissionen vill därför föreslå, att den av kommissionen ifrågasatta utvägen, innebärande generell indragning av barnbidragen för barn i åldern 9—14 år, vilka vistas å ort som utrymmas, måtte komma till användning.

I det av *socialstyrelsen* avgivna remissyttrandet ifrågasättes, huruvida icke en anordning motsvarande den, som föreslagits i fråga om barnbidrag, borde träffas beträffande de bidragsförskott, vilka av allmänna medel kunna utgå enligt lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn.

I övrigt får utskottet beträffande innehållet i yttrandena hänvisa till propositionen.

Föredragande departementschefen har i propositionen anfört följande:

»Vid utrymning i anledning av krig eller krigsfara skola enligt föreliggande utrymningsplaner vissa skolbarn sammanföras i särskilda skolbarnsinternat.

Enligt tidigare gällande utrymningsplaner var skolbarnsutrymningen avsedd att omfatta skolbarn i åldern 9—14 år; nämnda årsklasser skulle enligt planläggningen i huvudsak motsvara 3—8 klasserna i folkskolan samt däremot svarande klasser i andra skolor. Det förslag om indragning av barnbidrag, som utrymningskommissionen i sitt remissyttrande förordar, grundas sålunda på att utrymningen kommer att ske i enlighet med denna planläggning. Sedan nämnda remissyttrande avgivits, har kommissionen emellertid i samråd med skolöverstyrelsen utarbetat nya anvisningar för planläggande och verkställande av utrymning genom skolornas försorg. Enligt dessa anvisningar, vilka av kommissionen fastställts under december 1940, har den nya planläggningen utvidgats att avse även eleverna i folkskolans två lägsta klasser samt däremot svarande klasser i andra skolor.

De barn, vilka omfattas av skolbarnsutrymningen, skola genom statens försorg erhålla utrymningshjälp in natura, omfattande förplägnad, inkvartering och i förekommande fall sjukvård. Enligt den författning, som reglerar hit hörande frågor — förordningen om utrymningshjälp — utgår utrymningshjälpen till barn tillhörande utrymd skolklass utan behovsprövning. Ersättning för den meddelade utrymningshjälpen uttages i efterhand av barnets föräldrar, i den mån dessa icke kunna antagas sakna eller genom ersättningskyldighetens utkrävande komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina.

Att det allmänna icke bör samtidigt med såväl barnbidrag som utrymningshjälp sörja för ett barns uppehälle torde vara uppenbart. Det synes med hänsyn härtill böra övervägas, huru man lämpligast bör motverka, att det allmänna för samma tid lämnar dylika understöd i två skilda former.

Att särskilt bemärka är, att de anordningar, som äro nödvändiga för att vinna det angivna syftet, skola bringas i verkställighet under en tid, då de administrativa myndigheterna och i all synnerhet de, som handhava utrymningsfrågor, på grund av de rådande förhållandena kunna förväntas vara synnerligen arbetstyngda. Man bör därför söka i möjligaste mån undvika att för nu avsedda ändamål ålägga myndigheterna tidsödande merarbete.

På grund härav synes det mig icke böra komma i fråga att ålägga pensionsstyrelsen att utbetala barnbidraget till vederbörande inkvarteringsnämnd. Den andra ifrågasatta utvägen, nämligen att indraga barnbidraget för utrymningstiden, bör i stället anlitas.

Då jag, såsom av det anförda framgår, förordar förslaget att indraga barnbidrag till barn, vilka vid utrymning sammanförts till skolbarnsinternat, uppkommer frågan, huru sådan indragning praktiskt skall genomföras.

Pensionsstyrelsen har för sin del föreslagit, att styrelsen skulle erhålla avskrift av de uppgifter rörande meddelad utrymningshjälp, som jämlikt 33 § förordningen om utrymningshjälp skola tillställas utrymningshjälpsnämnd och ligga till grund för upprättande av ersättningslängd. Genom jämförelse mellan dessa uppgifter och styrelsens förteckningar över utgående barnbidrag skulle styrelsen få kännedom om de fall, i vilka indragning av barnbidrag borde ske.

Utrymningskommissionen föreslår däremot det tillvägagångssättet, att barnbidrag indrages i fråga om samtliga barn i åldern 9—14 år, vilka äro boende å ort, som utrymmts, därest icke vederbörande förmyndare på lämpligt sätt styrker, att barnet icke bortflyttat till internat utan till enskild inkvartering.

Det är uppenbarligen av stor vikt, att indragningen av barnbidrag kan verkställas så snart efter utrymningen som möjligt. I detta hänseende synes mig pensionsstyrelsens förslag icke vara tillfredsställande. Utbetalningen av barnbidrag sker regelmässigt månadsvis, tidigast den 15 i varje månad. Önskvärt vore, att pensionsstyrelsen redan vid den första utbetalning, som sker efter det utrymning verkställts, kunde taga hänsyn till utrymningen. I varje fall måste, om syftet med det hela icke skall väsentligt förfelas, krävas, att styrelsen åtminstone vid den andra utbetalningen i ordningen efter det utrymningen skett erhållit underrättelse om åt vilka barn utrymningshjälp meddelats. Jag är icke övertygad om att man vid ett genomförande av pensionsstyrelsens förslag kan med säkerhet räkna med att underrättelse inkommit ens före sistnämnda tid. Vid en utrymning av större omfattning bliva de myndigheter, åt vilka inkvarteringen å den nya förläggningssorten anförtros, ställda inför åtskilliga trängande organisatoriska uppgifter, vilka måste så gott som omedelbart fullgöras. De åligganden, som hava avseende å ersättningskyldigheten, komma därför sannolikt i allmänhet icke att medhinnas förrän någon tid förflutit efter det utrymningen verkställts.

Behovet för pensionsstyrelsen av snabb kännedom om utrymningshjälpfallen blir däremot tillgodosett genom det tillvägagångssätt utrymningskommissionen föreslagit. Att snabbheten i verkställigheten av indragningarna därvid delvis vinnes på bekostnad av exaktheten har utrymningskommissionen själv fäst uppmärksamheten på. Några större olägenheter därav torde dock ej vara att befara. Åtnjuter barn, varom här är fråga, ej utrymningshjälp, bör förmyndare eller annan, till vilken barnbidraget utbetalas, få inför pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt, *där han vistas*, förete bevis om sin rätt att fortfarande utfå barnbidrag. Med hänsyn till förhållandena under utrymningstiden bör nämligen pensionsnämnden i *mantalsskrivningsorten* ej nödvändigtvis behöva anlitas för ändamålet. Huruvida den företedda bevisningen är tillfyllest, bör ligga i pensionsnämndsordförandens hand att avgöra. Godtager denne ej vad till stöd för anmälan åberopats, äger vederbörande givetvis hänvända sig till pensionsstyrelsen.

Såsom förut nämnts utgå de av utrymningskommissionen fastställda nya anvisningarna för skolbarnsutrymningen från att denna kommer att omfatta

barn i folkskolans 1—8 klasser samt i motsvarande klasser i andra skolor. Den föreslagna indragningen av barnbidraget måste emellertid av praktiska skäl knytas till vissa årsgrupper. Jag föreslår, att indragningen skall omfatta barnbidrag, som utgå till barn, vilka under löpande kalenderår fylla lägst sju och högst fjorton år. Vid fastställandet av denna regel har hänsyn tagits till att barns skolålder enligt folkskolestadgan räknas från och med det kalenderår, under vilket barnet fyller sju, till och med det, under vilket barnet fyller fjorton år, och att, i den mån folkskola är anordnad med åttonde klass, skolplikt allenast i undantagsfall finnes beträffande nämnda klass. Å andra sidan torde man kunna bortse från att folkskola med endast sex klasser fortfarande övergångsvis finnes inom vissa skoldistrikt; de orter, som företrädesvis kunna beräknas ifrågakomma såsom utrymningsorter, torde nämligen i allmänhet hava inrättat sjuårig folkskola.

Väl innebär den föreslagna regeln, att vid utrymning, som sker tidigare under året än vid höstterminens början, barnbidragen komma att indragas jämväl för de barn, som ännu ej börjat men under året skola börja sin skolgång, samt att vid utrymning senare under året än vid skolårets slut samma förhållande kommer att inträda i fråga om de barn, som vid skolårets slut lämnat folkskolans sjunde klass, även om de därmed, såsom vid sjuårig folkskola är fallet, icke längre beröras av skolbarnsutrymningen. Men sådana konsekvenser torde vara oundvikligt förenade med en generell regel av nu ifrågavarande slag, och med hänsyn till att vederbörande efter anmälan hos pensionsnämndens ordförande kunna få barnbidraget utbetalat behöva några rättsförluster icke uppstå.

Socialstyrelsen har ifrågasatt, huruvida icke en anordning, motsvarande den av pensionsstyrelsen föreslagna, borde vidtagas i fråga om de bidragsförskott, som av allmänna medel utgå enligt lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn. Det torde icke behöva vara föremål för tvekan, att vad i det föregående föreslagits i fråga om barnbidrag i tillämpliga delar bör gälla även beträffande bidragsförskott. Vissa skiljaktigheter föranledas dock av bestämmelser i bidragsförskottslagen. Det är sålunda barnavårdsnämnderna, som handhava bidragsförskottsärendena och som alltså även skola besluta om förskottens indragning. Anmälan om att utrymningshjälp ej utgår må göras hos ordförande i barnavårdsnämnd; vad i samband med motsvarande anmälan beträffande barnbidragen anförts om pensionsnämndsordförandes och pensionsstyrelsens befogenheter gäller i förevarande fall barnavårdsnämndsordförande, respektive den barnavårdsnämnd, som beviljat bidragsförskottet. Befrielse från ersättningskyldighet för meddelad utrymningshjälp bör gälla allenast i förhållande till barnets moder och ej gentemot dess fader.

För genomförande av vad nu av mig föreslagits kräves, att 12 § lagen om barnbidrag, 9 § lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn och 24 § förordningen om utrymningshjälp givas ändrad lydelse.»

II. Förtydligande i visst hänseende av bestämmelserna om storleken av bidragsförskott.

I 4 § bidragsförskottslagen regleras frågan om bidragsförskottens belopp. Sålunda föreskrives, att bidragsförskott utgår med årligt belopp, vars storlek är beroende av ortsgrupp, barnens antal samt moderns eller, om hon är gift, makarnas inkomst. Bidragsförskott må dock icke (enligt 4 mom. första stycket) utgå med högre belopp än barnets fader enligt rättens beslut eller avtal är skyldig utgiva till barnets underhåll.

Olika uppfattningar hava gjort sig gällande huru bestämmelserna om bidragsförskottens storlek för visst fall vore att tolka. Till belysande av den fråga, varom tveksamhet rått, lämnas i propositionen en redogörelse för ett ärende, som nyss varit föremål för prövning. Utskottet får hänvisa till denna redogörelse, som återfinnes å sid. 20 i propositionen.

Föredragande departementschefen har beträffande det genom propositionen i denna del framlagda förslaget anfört:

»Då i samband med tillkomsten av barnbidrags- och bidragsförskottslagarna den frågan var under överbägande, vilka barnbidrags- och bidragsförskottsbelopp som borde anses skäligen, gällde det att taga ställning till, bland annat, huruvida barnbidragen och bidragsförskotten borde utgå med lika belopp för barn räknat, oberoende av antalet barn i en familj, eller om någon reduktionsregel borde tillämpas. Då den senare utvägen anlätades, motiverades detta av de sakkunniga, vilka utarbetade förslag till lagstiftning i ämnet, därmed att det syntes vara obestriddigt, att i en familj försörjningskostnaden för varje barn bleve lägre ju flera barnen vore. I enlighet härmed har lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn så utformats, att i fall där moder har vårdnaden om två eller flera till bidragsförskott berättigade barn bidragsförskottet utgår med gemensamt belopp för samtliga barnen, vilket belopp dock understiger, i fråga om bidragsförskott till två barn dubbla beloppet av vad som utgår till *ett* barn, beträffande bidragsförskott till tre barn tre gånger nämnda belopp o. s. v.; samma princip gäller enligt lagen om barnbidrag, beträffande vilken emellertid det spörsmål, som här skall närmare beröras, ej är tillämpligt.

Även om bidragsförskottet bestämmes gemensamt för två eller flera barn, kunna för något av barnen föreligga speciella omständigheter, vilka kunna hava betydelse vid bestämmandet av detta barns förskottsandel. *En* anledning härtill kan vara den, att det enligt rättens beslut eller avtal fastställda underhållsbidraget till ett av barnen är lägre än till det eller de övriga och att samtidigt på storleken av bidragsförskottet för förstnämnda barn inverkar, att förskottet måste bestämmas med iakttagande av bestämmelsen i 4 § 4 mom. första stycket bidragsförskottslagen, enligt vilken bestämmelse bidragsförskottet icke må överstiga det underhållsbidrag, som skall förskotteras. Sådan inverkan äger rum, om underhållsbidraget icke uppgår till den andel av det i lagen gemensamt bestämda normalbeloppet, som efter huvudtalet skulle tillkomma barnet; även bidragsförskottet måste då understiga nämnda andel.

Den fråga, varom tvekan yppats, är, huruvida i nyssnämnda fall det eller de övriga barnens andelar må överstiga vad efter huvudtalet å dem belöper av normalbeloppet eller, annorlunda uttryckt, huruvida det eller de övriga barnen må för sina andelar tillgodoräkna sig det belopp, som blir odisponerat till följd av att det barn, till vilket det lägre underhållsbidraget utgår, icke kan taga i anspråk hela sin huvudtalsandel.

Det synes mig önskvärt, att i ett tillägg till bidragsförskottslagen direkt utsäges, huru i nu nämnda fall bör förfaras.

I fall då två eller flera till bidragsförskott berättigade barn stå under gemensam vårdnad kan försörjningskostnaden för samtliga barnen antagas icke understiga de i bidragsförskottslagen angivna normalbeloppen. Det eller de barn, för vilka reduktion på grund av 4 § 4 mom. första stycket bidragsförskottslagen icke ifrågakommer, böra därför rättvisligen få uppbära större belopp än som motsvarar deras andel efter huvudtalet av normalbeloppet, dock allenast i den utsträckning de i och för sig äro berättigade till sådant högre belopp. Sistnämnda modifikation innebär, dels att begränsningsregeln i 4 § 4 mom. första stycket är tillämplig jämväl å dem, dels ock att de ej böra få uppbära högre belopp än det, som skulle hava tillfallit dem, om bidragsförskottet beräknats utan hänsynstagande till den gemensamma vårdnaden.»

I anslutning till vad departementschefen sålunda anført har i bidragsförskottslagen införts ett nytt andra stycke i 4 § 1 mom.

III. Rätt för barnavårdsman för barn i äktenskap att söka bidragsförskott för barnet.

Behörighet att göra ansökan om bidragsförskott tillkommer enligt 6 § första stycket bidragsförskottslagen barnets moder eller, där särskilt förordnad förmyndare finnes, denne, varjämte i fråga om barn utom äktenskap ansökan må göras jämväl av barnavårdsman.

Vid tillkomsten av bidragsförskottslagen kunde förordnande av barnavårdsman ifrågakomma allenast i fråga om barn utom äktenskap.

Genom lag den 19 maj 1939 (nr 186) angående ändring i lagen den 11 juni 1920 (nr 407) om barn i äktenskap samt lagen den 19 maj 1939 (nr 187) angående ändring i lagen den 14 juni 1917 (nr 378) om adoption hava bestämmelser meddelats, enligt vilka barnavårdsman i vissa fall kan förordnas jämväl för barn i äktenskap och för adoptivbarn.

I propositionen föreslås sådan ändring av 6 § första stycket bidragsförskottslagen, att även barnavårdsman för icke utomäktenskapliga barn skall äga behörighet att ansöka om bidragsförskott för barnet.

IV. Utsträckt tid för ansökning om gottgörelse av staten för bidragsförskott.

För lämnat bidragsförskott inträder den barnavårdsnämnd, som utgivit förskottet, å vederbörande kommuns vägnar i barnets rätt till underhållsbidrag

gentemot fadern (17 § första stycket bidragsförskottslagen). Så länge bidragsförskott utgår, har den underhållsskyldige att till barnavårdsnämnden erlægga å förskottet belöpande andel av underhållsbidragen, allt eftersom dessa förfalla till betalning (18 §). I den mån ersättning ej kunnat uttagas av den underhållsskyldige, bestrides utgift för bidragsförskott till tre fjärdedelar av statsverket och till en fjärdedel av den kommun, vars barnavårdsnämnd beviljat förskottet (20 §).

Bestämmelser om tid och sätt för ansökning om gottgörelse av statsverket för utgivna bidragsförskott meddelas i 21 § bidragsförskottslagen. Ansökning skall av barnavårdsnämnden göras hos länsstyrelsen. Sådan ansökning skall avse nämndens kostnader under visst kalenderår och skall göras före utgången av kalenderåret näst efter det, då förskottet utgivits, där ej länsstyrelsen dessförinnan medgivit, att i fråga om förskott för visst barn ansökning må göras senare.

Av förarbetena till bidragsförskottslagen framgår, att bestämmelsen om rätt för länsstyrelsen att före utgången av den i 21 § bidragsförskottslagen angivna fristen lämna medgivande till att ansökan om gottgörelse finge ingivas efter fristens utgång tillkommit av den anledningen, att det ansetts kunna inträffa, att visst ärende rörande återkrav av bidragsförskott icke kunnat avslutas före utgången av den stadgade ansökningstiden.

Föredragande departementschefen har i denna del anfört:

»Billighetsskäl synas tala för att underlåtenhet att iakttaga viss ansökningstid icke ovillkorligen skall medföra, att en kommun går förlustig ett för densamma måhända betydande belopp i ersättning för sådana kostnader för bidragsförskott, som enligt lag skola åvila staten. Enligt nu gällande bestämmelser torde Kungl. Maj:t emellertid ej, vilka skäl som än må hava legat till grund för försummelsen, äga medgiva, att ansökning av nu ifrågakvarande slag upptages till behandling utan hinder av att den inkommit för sent. Annorlunda förhåller det sig beträffande sådan gottgörelse av statsmedel, som utgår till kommun för vissa kostnader enligt fattigvårds- och barnavårdslagen. Jämväl för sådana fall är viss tidpunkt bestämd, inom vilken ansökning om gottgörelse skall göras. Men det stadgas tillika, att Konungen må, när skäl därtill äro, förordna, att dylik ansökning skall upptagas till prövning, ändå att den göres senare (61 § 1 mom. fattigvårdslagen samt 65 § barnavårdslagen). Jag vill förorda, att en liknande dispensrätt för Kungl. Maj:t införes i fråga om ansökningar om gottgörelse jämlikt 21 § bidragsförskottslagen.

Därest nu nämnda dispensmöjlighet införes, synes det icke erforderligt att vid sidan därav bibehålla den nuvarande möjligheten att hos länsstyrelsen söka anstånd med ingivande av ansökning. Då man icke har anledning antaga, att behovet av anstånd för framtiden blir större än hittills, synes det nämligen ej behöva möta några betänkligheter att uteslutande i Kungl. Maj:ts hand lägga rätten att medgiva prövning av ansökning, som göres senare än eljest är stadgat. Någon tidsfrist, inom vilken ansökningen till Kungl. Maj:t bör avgivas, torde ej böra bestämmas.

Jag föreslår sålunda, att bestämmelsen i 21 § första stycket bidragsför-

skottslagen om rätt för länsstyrelsen att i fråga om förskott för visst barn medgiva anstånd med avgivande av ansökning enligt nämnda lagrum utgår, samt att i stället i nämnda stycke inflyter en bestämmelse av innehåll, att Konungen må, när skäl därtill äro, förordna, att ansökning skall av länsstyrelsen upptagas till prövning, ändå att den göres senare än eljest är stadgat.»

Genom förevarande proposition framläggas förslag till vissa ändringar i lagstiftningen om barnbidrag och om förskottering av underhållsbidrag till barn. Förslagen äro föranledda antingen av vunna erfarenheter under lagstiftningens tillämpningstid eller ock av nytillkommen lagstiftning inom andra områden.

Utskottet.

De föreslagna ändringarna i 12 § lagen om barnbidrag och 9 § lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn hava sålunda föranletts av den vid 1940 års lagtima riksdag antagna förordningen om utrymningshjälp. Ifrågvärande ändringar avse att vid verkställande av utrymning i händelse av krig eller krigsfara förhindra utbetalande av barnbidrag eller bidragsförskott till barn, vilka i samband med utrymningen kommit i åtnjutande av utrymningshjälp. I 24 § förordningen om utrymningshjälp har därjämte i anslutning till dessa ändringar införts bestämmelse om ersättningskyldigheten för utrymningshjälp till barn, som skulle hava varit berättigade till barnbidrag eller bidragsförskott, om utrymning ej ägt rum.

Den föreslagna ändringen i 6 § lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn är föranledd av 1939 års lagstiftning angående ändringar i lagarna om barn i äktenskap och om adoption. Då genom berörda ändringar möjlighet beretts att förordna barnavårdsman även för barn i äktenskap har i propositionen den jämkningen vidtagits av ordalydelsen i 6 § första stycket bidragsförskottslagen, att sådan barnavårdsman, i likhet med barnavårdsman för barn utom äktenskap, skall äga behörighet att ansöka om bidragsförskott för barnet.

Beträffande 4 och 21 §§ sistnämnda lag innehåller propositionen förslag till vissa ändringar, vilka betingats av gjorda erfarenheter under lagens tillämpningstid. I 4 § lämnas sålunda vissa kompletterande bestämmelser avseende bidragsförskottets storlek i fall då moder har vårdnad om två eller flera till bidragsförskott berättigade barn.

Ändringen i 21 § bidragsförskottslagen avser att bereda möjlighet att, när skäl därtill äro, kunna till prövning upptaga ansökning från kommun om gottgörelse av statsverket för utgivna bidragsförskott, utan hinder av att ansökningen inkommit efter utgången av den i lagen stadgade tiden.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot de i propositionen framlagda förslagen. På grund härav får utskottet hemställa,

att förevarande proposition måtte bifallas av riksdagen.

Stockholm den 18 februari 1941.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Linder, Hagman, Tamm, Forslund, Wisstrand, Holstenson* och *Nüslund**;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herr *Hage*, fröken *Andersson*, herrar *Olovson* i Västerås, *Hallagård**, *Pettersson* i Hällbacken, *Hermansson* och *Larsson* i Östersund*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.